

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1132/1, донетом на седници одржаној дана 26. априла 2023. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда мср. **Ирене Кужник** под насловом „**Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику**”, урађену под менторским руковођењем проф. др **Маје Ђукановић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. МЕНТОР

Име и презиме: др Маја Ђукановић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Јужнословенска филологија – словеначки језик

Датум избора у звање: 13. 05. 2015.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Борко Ковачевић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Општа лингвистика

Датум избора у звање: 22. 11. 2022.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Жељко Марковић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Српски језик и лингвистика

Датум избора у звање: 02. 03. 2017.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Ирена (Милан) Кужник
Датум и место рођења:	20. 06. 1984. Београд
Наслов мастер рада:	A Corpus of Civil Engineering Texts (Корпус текстова на енглеском и српском језику у области грађевинарства)
Датум одбране мастер рада:	31. 10. 2011.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Енглески језик и књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Кужник И. и Ковачевић Б. (2019). Релевантност концепта ревитализације језика из перспективе савремених образовних политика. Из: Анали Филолошког факултета, Књига XXXI, Свеска I (пп. 139-153). Београд: Филолошки факултет.
2. Кужник И. (2016). Језици у контакту: статус српског језика у Словенији и словеначког језика у Србији – коментарисана библиографија. Из: Slovenika II (пп. 157-170). Београд: Национални савет словеначке националне мањине.
3. Кужник И. (2014). Motivacija za učenje slovenščine kot maternega in manjšinskega jezika pri pripadnikih manjšinske in nemanjšinske skupnosti v Srbiji (Мотивација за учење словеначког као матерњег и мањинског језика код припадника мањинске и немањинске заједнице у Србији). Из: Дитмајер Н. (ур.) Zbornik študentske sekcije Slavističnega društva Slovenije 2 – Zbirka PhiloSlovenica (пп. 71-76). Марибор: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije и Slavistično društvo Maribor.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања ове докторске дисертације јесте упоредна анализа прилога као врсте речи у савременом словеначком и српском језику, односно систематско и синхроно поређење описа категорије прилошких речи. Истраживање је обављено на основу грађе прикупљене из одабраних речника и корпуса савременог словеначког и српског језика.

Прилози до сада у словеначкој научној литератури нису детаљније описани, иако су у питању речи које се у словеначком, као и у српском језику, одликују високом фреквентношћу. У области упоредне словеначко-српске граматике и упоредних словеначко-српских језичких

истраживања о овом питању до сада, колико нам је познато, нема објављених значајнијих научних радова.

Као полазиште за сагледавање система ове врсте речи узета су до сада објављена парцијална истраживања прилога, односно прилошких речи у словеначком и српском језику, а акценат је стављен на анализу специфичности појединих чланова тог система и њихов упоредни приказ у два сродна јужнословенска језика, словеначком и српском.

Истраживање је имало за циљ да се пре свега уоче идентичности, сличности, контрасти и разлике код прилошких речи у савременом словеначком и српском језику, а на основу тога су затим извршена поређења традиционалних система и начина категоризације и класификације прилога, уз анализу њиховог односа на лексичком, семантичком, морфолошком и прагматичком нивоу, а на крају су наведени њихови преводни еквиваленти и кореспонденати.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

У дисертацији се полази од хипотезе да словеначки и српски језик, као језици исте припадности грани јужнословенских језика и истог прасловенског порекла, само привидно имају већи број сличности и поклапања у својим граматичким системима, а тек се детаљнијом анализом могу утврдити дистинктивна обележја на семантичком, синтаксичком и морфолошком плану. Овај процес анализе обавља се најпре микролингвистичким приказом, а затим и контрастивним методама. Очекује се да ће ово истраживање представљати релевантан допринос српско-словеначкој контрастивној лингвистици, пре свега с обзиром на то до сада у области контрастивне анализе прилога у словеначком и српском језику није било значајнијих радова.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација је уређена према *Упутству о облику и садржају докторске дисертације* и обухвата укупно двеста двадесет и шест страна, од чега је основни текст представљен на двеста једној страници.

Дисертација се састоји из уводних разматрања, следи им шест радних поглавља, а на крају и закључна разматрања. Уз навођење литературе, сајтографије, биографије аутора и обавезних прилога у виду изјава о ауторству, прилоге рада чине мали словеначко-српски лингвистички глосар и регистар прилошких израза на словеначком језику употребљених у дисертацији. Дисертација садржи 75 прегледних табела и укупно 10 слика и графикана.

У првом поглављу у оквиру уводних разматрања кандидатиња представља предмет и циљ истраживања, методолошки приступ, грађу на основу које су урађени лингвистички опис, анализе и контрастирања, а која је прикупљена из нормативних речника српског и словеначког језика, као и из релевантних корпуса. Представљајући структуру рада кандидаткиња је показала да познаје принципе извођења научног истраживања и израде научног рада.

Кандидаткиња затим у оквиру другог поглавља који носи наслов Теоријски оквир и преглед литературе о прилозима, најпре аргументовано образлаже место прилога међу другим врстама речи, наводећи кратак преглед схватања прилога као врсте речи. У прегледу литературе о прилозима односно прилошким речима, кандидаткиња је показала да одлично познаје научну литературу из ове области. После овог потпоглавља следи преглед прилога и прилошких система у савременим граматикама словеначког и српског језика, а затим и краћи преглед представљања ове врсте речи у граматикама сродних јужнословенских језика, и то за бугарски, македонски и хрватски језик. Иако природа овог рада није дијахронијска и истраживачки циљ је усмерен на проналажење сличности и разлика у савременим верзијама двају језика који су предмет ове дисертације – словеначком и српском, кандидаткиња овде даје увид у основе историјске позадине, потребне за ваљани синхронијски приказ и разумевање одређених аспеката ове граматичке категорије из угла контрастивне анализе.

Класификација прилога у словеначком и српском језику представљена је у трећем поглављу ове дисертације. Полазећи од проблематике класификације прилога по постанку и пореклу у словеначком и српском језику, која је доступна у релевантној научној литератури, ауторка разматра утемељеност ове класификације, упоређујући ставове различитих аутора. Говорећи о творби прилога, као и обраде различитих творбених процеса, кандидаткиња закључује да прилози у највећем броју случајева настају суфиксацијом и префиксацијом – укључујући ту и префиксално-суфиксалну деривацију и адвербијализацију, а значајан је и број оних прилога који настају срastaњем, док најмање прилошких твореница у словеначком језику настаје поступком композиције или слагања. Ово поглавље обухвата и поделу прилога по значењу, код које се полази од табеларног приказа заменичких прилога, односно прилога који своје порекло воде од заменица, како их је разврстао Јоже Топоришич. У наставку кандидаткиња разматра специфичности поделе прилога по структури и у српском и у словеначком језику, упоређујући чињенице наведене у нормативним граматикама оба језика. Поглавље се завршава илустрацијом продуктивности прилога у творби других врста речи у оба разматрана језика.

Четврто поглавље бави се компарацијом прилога као јединственим својством које их издваја од непроменљивих речи. Најпре су изложена обележја поређења свих степена у српском, а затим и у словеначком језику, док су као посебни издвојени одељци са елативом и неправилним поређењем прилога које је, између осталог илустровано и посебном табелом.

Посебно, пето поглавље намењено је истраживању особености прилошких речи у словеначком језику где се у раду са корпусима оба језика спроводи методологија контрастирања. Предметом истраживања овог рада постављен је захтеван и изазован задатак проучавања словеначког језика из перспективе српског, односно контрастирања двају јужнословенских језика кроз призму једне од лингвистички најинтересантнијих врста речи.

Полазећи од саме дефиниције прилога у речницима, нормативним граматикама и корпусима два језика, кандидаткиња дефинише и представља методологију контрастивне анализе, као и критеријуме обраде и анализе корпуса Гигафида за словеначки и СрпКор за српски језик. Сагледавањем степена сродности и сличности, али и разлика и одступања, ауторка открива наизглед очекивана и уобичајена, али ипак дистинктивна обележја словеначког језика која тек подробнијом анализом заслужују да буду сматрана особеностима у односу на српски језик. Током анализе сличности и разлика између прилога у оба језика, примарно су коришћене методе контрастивне и корпусне лингвистике, као и дедуктивни систем закључивања. Овај систем подразумева полазак од констатације општих премиса и карактеристика прилога као врсте речи у словеначком и српском језику, преко уочавања особености и њиховог контрастирања, након чега се аналитичко поље сужава ка посебним, појединачним закључцима својственим за словеначки језик

Након поставке анализе, ауторка на насумично одабране прилоге, као репрезентанте својих категорија и поткатегорија у оквиру семантичких поља којима припадају, примењује критеријуми еквиваленције, кореспонденције, фреквенције и семантичког поља. Затим на основу њих утврђује ниво и тип компарабилности, долазећи до сазнања о врстама односа између структура двају језика које се пореде.

Један одељак петог поглавља с разлогом је посвећен искључиво словеначком прилогу *lahko*, односно његовој граматичкој и семантичкој особености, који се издваја тиме што може припадати различитим врстама речи, различитим реченичним функцијама које може обављати, а самим тим и различитим значењима која у том облику може имати најпре у словеначком језику, а затим и кроз вишестраност и мултисемантичност њених преводних еквивалената у српском језику.

У посебном одељку истог поглавља, критеријуми еквиваленције и кореспонденције примењени су и на насумично одабране прилоге, репрезентанте одговарајућих категорија, у српском језику, а у циљу обухватности самог истраживања, као и приказа обрнутог смера контрастирања двају језика. У одвојеним поглављима на крају рада дат је скроман допринос контрастивној лексикографији у виду малог глосара основних словеначко-српских лингвистичких термина, као и мањег регистра прилошких израза у словеначком језику, коришћених у дисертацији, са њиховим преводима на српски језик.

Примере на српском и словеначком језику који се наводе у теоријском делу овог рада саставила је ауторка, док су за аналитичко-истраживачки део рада преузимани примери из релевантних речника, граматика и електронских корпуса оба језика.

Пре закључних разматрања кандидаткиња у шестом поглављу прилаже мали словеначко-српски лингвистички глосар, с обзиром на то да је током рада на овој дисертацији потврђен недостатак обимније словеначко-српске лексикографије. У седмом, претпоследњем поглављу кандидаткиња после детаљног разматрања терминологије везане за прилоге и прилошке изразе додаје регистар прилошких израза на словеначком језику које је користила у раду. Издваја 53 прилошка израза, у смислу синтагме од две или више речи на словеначком језику, који су коришћени у раду, и даје њихове преводне еквиваленте у српском језику. Наводи да поједине конструкције представљају идиоматичне и фразеолошке везе, док је код других очувана иницијална семантичка и морфолошка веза са именицом, придевом, глаголом или другим прилогом.

У оквиру закључних разматрања кандидаткиња наводи да словеначки и српски језик само привидно имају већи број сличности и поклапања у својим граматичким системима, а да се тек детаљнијом анализом, која подразумева микролингвистички приказ, а затим примену контрастивних метода, долази до дистинктивних обележја на семантичком, синтаксичком и морфолошком плану. Представљајући специфичности словеначких и српских прилога, кандидаткиња наводи да се као упадљива специфичност прилошких речи у словеначком језику, како се види из појединачних анализа, издваја закључак да прилози који су приказани као репрезентанти својих категорија и поткатегорија у оквиру семантичког поља околности показују полифункционалност у смислу употребе као различитих врста речи. Најчешће су у питању предлози, везници, речце, у словеначком и предикативи, а некада и придеви и глаголи који самостално, својим лексичким значењем, обухватају целокупно значење изворне синтагме чији је један конституент прилог, било да је у питању прилошка, глаголска или нека друга синтагма. Прилози који су били посматрани као припадници семантичког поља својства и његових категорија и поткатегорија немају толико изражену разноврсност, али се могу сматрати бифункционалним имајући у виду да се често употребљавају и као предикативи.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Ирене Кужник се својим предметом и циљем истраживања, методолошким поступцима, грађом и налазима, издваја као прва контрастивна студија прилога као врсте речи у савременом словеначком и српском језику. Рад има чврсту и логичну структуру, урађен је савесно, сходно захтевима израде научног рада. Кандидаткиња је радећи на овој дисертацији показала одлично познавање релевантне литературе, као и способност за критичку процену у литератури наведених ставова и закључака.

Прилози, као једна од лингвистички најинтересантнијих и најхетерогенијих врста речи, сагледани су кроз контрастирање двају јужнословенских језика, односно кроз проучавања словеначког језика из перспективе српског. Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику, спроведена је на корпусима Гигафида и СрпКор, а уз синхронно поређење описа ове врсте речи у референтној литератури, кандидаткиња закључује да српски и словеначки језик демонстрирају приличан степен сличности када су у питању класификација, постанак и компарација прилога, при чему су и контрасти и разлике до којих се дошло конкретном анализом корпусног узорка изузетно уочљиви.

Већ на основу летимичног погледа на табелу са врстама речи у словеначком језику, дату у другом поглављу дисертације, запажа се да су врсте речи у словеначком језику подељене на начин који није уобичајен у граматичкој традицији српског језика. Уместо познате поделе на десет врста речи, односно уместо поделе на основне или променљиве или делимично променљиве речи (у које су сврстани прилози), и помоћне или непроменљиве речи – која је устаљена у српском језику, у словеначком језику подела је извршена другачије. Промењиве речи

сврстане су у три веће групе, и то: именичке речи (три подгрупе), придевске речи (три подгрупе) и глаголе (две подгрупе). Међу преосталих шест непроменљивих врста речи у словеначким граматикама налазе се прилози, предикативи, предлози, везници, речце и узвици.

Осим разлике у подели и броју врста речи, евидентна је и разлика у сврставању прилога у променљиву односно непроменљиву врсту речи. У српским граматикама прилози су класификовани у оквиру променљивих, односно делимично променљивих речи, док у словеначком језику то није случај. Разматрајући различите начине творбе прилога, кандидаткиња наводи да српски и словеначки језик демонстрирају одређени степен сличности у погледу самих творбених процеса, творбено-морфолошких структура, као и деривационих и флективних наставка, али се уочавају и одређене разлике у виђењу појединих начина творбе. Посматрајући из ширег угла, као основне начине творбе прилога од других врста речи, као и од других прилога који су заједнички и српском и словеначком језику, кандидаткиња наводи извођење или деривацију и слагање основа или композицију. У оквиру деривације постоји процес префиксације и суфиксације. Прилошку префиксацију, за коју се у словеначким граматикама користи термин *sestavljanje*, оба језика познају као процес ужег домета у смислу ограничења продуктивности узроковане мањим бројем префикса који учествују у творби прилога.

У словеначком језику, како закључује кандидаткиња на основу својих истраживања, префиксација подразумева додавање наглашеног предмета препозиционо у односу на творбену основу. Иако је број таквих творбених префикса, када је реч о прилозима, знатно мањи него у српском, они имају значајно већу продуктивност у словеначком језику у смислу других врста речи које, осим придева, учествују у настанку прилога овим начином творбе.

Оно по чему се словеначки језик у овом домену такође разликује од српског јесте чињеница да суфиксација има, поред основних, још два вида које Ј. Топоришич у својој нормативној граматици словеначког језика препознаје као обичну суфиксацију (*navadna izpeljava*) и варијантну суфиксацију (*inačenijska izpeljava*). Такозвана обична суфиксација подразумева додавање наставка на независни део синтагме, док се код варијантне суфиксације наставак додаје на зависну реч творбене синтагме и тако ствара модификацијске (варијантне) изведенице. Ауторка у својој дисертацији уочава додатну разлику између два језика у поимању творбених процеса и наводи да се у српском језику префиксација и суфиксација сматрају подврстама деривације, док их словеначки језик види као засебне процесе међу основним творбеним поступцима за стварање прилога.

Код других начина творбе кандидаткиња запажа да је композиција (*zlaganje*) у словеначком, за разлику од српског језика, најмање продуктиван начин творбе када су у питању прилошке речи. С друге стране наводи да се срастање двеју речи у словеначком језику сматра одвојеним и веома продуктивним видом творбе речи, док се у српском језику сраслице приписују врстама сложеница, односно речима које настају слагањем основа. Слично томе, конверзија или настанак нових речи променом врсте речи се у српском језику види као одвојен творбени процес, како наводе Пипер и Клајн, а у словеначком се, како наводи Топоришич, конверзија (*sprevtženje*) подводи под врсту деривације.

Разматрајући устаљене изразе са предлогом и именицом у пратећем падежном облику у словеначком језику, који се користе у функцији прилога, и то најчешће начинских и временских (*iz navade* - из навике, по навици; *rod večer* – увече) ауторка наводи да и словеначки и српски језик садрже значајан број устаљених израза. Међутим, међу доминантне разлике између два језика на граматичком плану, како проистиче из анализираних грађе, ауторка скреће пажњу на поделу заменичких прилога са чак 11 обухватних и дескриптивних прилошких врста у словеначком језику, а која ни у формалном ни у терминолошком смислу нема свој еквивалент у српском језику. Самим тим је ауторкино тумачење, образложење и изналагање одговарајућих преводних еквивалената за категорије у словеначком језику које су непостојеће у српском значајан допринос контрастирању двају језика из граматичке и лексикографске перспективе.

Значајнији контраст између словеначког и српског језика ауторка примећује и у класификацији прилога по значењу, која се огледа у различитом дефинисању нивоа семантичких поља, њихових категорија и поткатегорија у референтним граматикама чије смо класификације

користили у истраживању. У словеначком језику се примарна подела прилога по значењу на прилоге околности (*okolščina*) и прилоге својства (*svojstvenost*), осим са термилошке стране једног преводног еквивалента и приближног преводног решења другог, у садржинском смислу већином подударна са поделом прилога на околносне и одредбене у српском језику, уз поједина одступања. На основним нивоима поделе семантичког поља околности, као и концепта који покрива семантичко поље својства у словеначком језику, евидентна су суштинска поклапања са српским језиком. Међутим, посматрањем детаљнијег таксономског приказа значењске класификације прилога у словеначком језику у нормативној Топоришичевој граматици, ауторка констатује да он има прецизнији карактер него што је то случај са граматичком категоризацијом прилога у српском језику код Пипера и Клајна и то у смислу истакнутијих специфичности које су утицале на одређени вид и ниво поделе.

Разматрајући сферу околности која у словеначком језику обухвата семантичку категорију простора (*prostor*) и семантичку категорију времена (*čas*), и упоређујући је са истом сфером у српском језику где постоји подела на прилоге места, правца и смера, временске, узрочне и циљне прилоге, на први поглед се стиче утисак да она има ужи обим одређења на истом нивоу таксономије. Ауторка закључује да разлика лежи у томе што категорија простора у словеначком језику обухвата три поткатегије – место (*mesto*), циљ (*cilj*), и пут/распрострањености (*pot in razmeščenost*) које у српском језику нису на тај начин дистинктивно издвојене нити су препознате као поткатегије месних прилога. Поткатегија места у словеначком језику одређује се упитном речју *kje* (где) и на основу анализираних грађа ауторка закључује да ова поткатегија има свог директног кореспондента у српском језику у виду значења које се представља категоријом месних прилога. Преостале две поткатегије које покривају семантичка поља циља и пута и распрострањености се, поред питања на која одговарају речима *kam* (камо), тј. *kod* (куда), подударају са значењем обухваћеним једном категоријом у српском језику – правца и смера.

Сфера околности, како се наводи у дисертацији, осликава још једну разлику међу језицима, и то на плану циљних прилога који су у српском категорија у сфери околности, док у словеначком језику представљају поткатегију категорије просторних прилога у семантичком пољу околности. Што се тиче времена, ауторка наводи да оно јесте категорија околности и у словеначком (поред простора и његових поткатегија) и у српском језику (поред места, правца и смера, циља и узрока), и као такво је репрезентант сличности између два језика. Неподударност се, према истраживању ауторке, огледа у томе што српски језик не препознаје директно додатне поткатегије унутар категорије времена као што је то случај у словеначком језику. Наиме, упитне речи које се у српском језику користе за детерминацију временских одредница идентичне су онима које се у словеначком користе управо за дистинкцију између трију поткатегија времена: *kdaј* (када), *odkleј* (откад) и *dokleј* (докад). Иако све три поткатегије служе за добијање информације о некој временској одредници, за другу и трећу поткатегију прилога (*odkleј* и *dokleј*) указује се да су, како их Топоришич назива, временскоколичински, јер служе за означавање количине времена у смислу трајања – почев од одређене тачке на временској оси, или до одређене тачке на временској оси. Та категоризација ни дистинкција нису направљене у српском језику, односно све три поткатегије које постоје у словеначком садржане су у једној категорији времена у српском језику.

Јединствено својство одређених прилога због којег се целокупној врсти речи и у словеначком и у српском језику приписује одлика променљивости, односно хетерогености у односу на друге непроменљиве речи јесте способност компарације, тј. постојање облика степена поређења. Полазећи од чињенице да и српски и словеначки језик познају два морфолошка степена поређења – компаратив и суперлатив – који служе за изражавање степена разлике у опису онога на шта упућује или онога што одређује дати прилог, ауторка ову појаву разматра са становишта творбе речи и закључује да настанак суперлатива прати настанак компаратива уз обавезну префиксацију (*нај-*, *пај-*).

Говорећи о семантичкој категорији градуелности ауторка наводи да су у лингвистичкој терминологији обухваћени појмови позитива, екватива и елатива, односно префиксалног ексцесива како га Пипер образлаже у српском, а Бунц назива прелативом у словеначком језику. И у српском и у словеначком језику облици позитива описних придева адвербијализацијом су

постали облици позитива прилога, а аналогно томе развили су се и облици компаратива и суперлатива тих прилога. У првом степену поређења прилога и у словеначком и у српском језику, као и у компаративу придева, пореде се два појма, односно истиче се постојање степена разлике у односу на један или више елемената скупа. Аналогно томе, суперлатив као други степен поређења указује и у једном и у другом језику на највиши могући степен испољености неког својства или описа глаголске радње. Поред тога, у дисертацији се закључује да оба језика могу да изражавају степен компаратива кроз одређене конструкције, односно прилошке изразе.

Кандидаткиња наводи да је слична ситуација и са суперлативом, с тим што се за изражавање највишег степена поређења у словеначком језику могу користити и конструкције са прилозима *kar*, *karseda*, *čim*, *nadvse čimprej*, *čimbolj*, *čimveč*, *čimdalje*, *čimbolje*. У поглављу компарације прилога, словеначки језик издваја се још једном особеношћу, а то је знатно присутнија употреба елатива у његовој стандардној варијанти, за разлику од српског и других словенских језика, код којих тај облик, који неки лингвисти још називају и словенски ексцесив са префиксом *pre-*, постоји, али у мањој мери. Степен сродности и сличности прецизно је и детаљно сагледан у оквиру овог, петог поглавља докторске дисертације, а осим тога ауторка анализира разлике и одступања кроз примену метода контрастивне и корпусне лингвистике, као и дедуктивног система закључивања. У анализи полази од констатације општих премиса и карактеристика прилога као врсте речи у словеначком и српском језику, преко уочавања особености и њиховог контрастирања, након чега ауторка аналитичко поље сужава ка посебним, појединачним закључцима својственим за словеначки језик.

Диференциране су врсте еквиваленције у смислу вишечлане, текстуалне, сегменталне и парцијалне еквиваленције, уочени су односи потпуне и парцијалне конгруенције тј. категоријалне кореспонденције, као и потпуне неконгруенције. Насумично одабрани прилози из корпуса Гигафида који су били представници категорија, односно поткатегорија прилога у словеначком језику проучавани су у оквиру групе својих преводних еквивалената који су на егзактан начин обрађени у српском језику, и то по критеријумима семантичког поља и фреквенције, еквиваленције, кореспонденције, као и проналажења идентичности, сличности, контраста и разлика са одговарајућим језичким јединицама и структурама у словеначком и српском језику. У неколико карактеристичних случајева паралелно је указано и на постојање дивергентних и конвергентних односа на граматичком и лексичком нивоу. Најпре је анализирана група правих прилога, затим прилога за означавање околности простора, прилога за означавање околности времена, прилога за означавање својства особине, и, коначно, прилога за означавање својства каузалности.

Ауторка међу упадљиве специфичности прилошких речи у словеначком језику убраја чињеницу да прилози који су приказани као репрезентанти својих категорија и поткатегорија у оквиру семантичког поља околности показују полифункционалност у смислу употребе као различитих врста речи. Наводи да је најчешће реч о предлозима, везницима, речцама, у словеначком и предикативима, а некада се овде појављују и придеви и глаголи који самостално, својим лексичким значењем, обухватају целокупно значење изворне синтагме чији је један конституент прилог, било да је у питању прилошка, глаголска или нека друга синтагма. За разлику од поменутог, прилози који су били посматрани као припадници семантичког поља својства и његових категорија и поткатегорија немају толико изражену разноврсност, али се могу сматрати бифункционалним имајући у виду да се често употребљавају и као предикативи.

Ово поглавље обухвата и поједине специфичности словеначког језика у свакој од области презентованој у појединачним, другим поглављима овог рада, а до којих се дошло изучавањем референтног електронског корпуса Гигафида. Другим речима, указано је на особености категорија и поткатегорија насумично одабраних прилога из корпуса са нагласком на посебне карактеристике на семантичком, морфолошком, лексичком и дистрибутивном плану које управо и доприносе издвајању прилога као врсте речи у савременом словеначком језику.

У циљу илустровања преводне еквиваленције и кореспонденције и у словеначком језику, претходно дефинисани критеријуми контрастивне анализе које је кандидаткиња користила у циљу приказа особености словеначких прилога и њихових преводних еквивалената у српском језику, екстрахованих из корпуса Гигафида, употребљени су на крају овог одељка у обрнутом смеру анализе на одабраним прилозима у српском језику, преузетих из корпуса СрпКор. Таквим

приступом демонстрирана је разноврсност, превасходно лексичких, али и граматичких обележја словеначких прилога, при чему је у великом броју случајева уочена реализација у друге категорије прилога, али и друге поткатоорије у оквиру исте категорије, што са српским језиком није био случај.

Међу особеностима прилога у словеначком језику, у одвојеним, мањим поглављима предочене су и посебне карактеристике неких прилога за простор и време, као и одређене специфичности које се јављају приликом компарације прилога у словеначком језику. Лексема *lahko* аналитички је одвојена у посебном одељку због своје дистинктивне природе која се огледа кроз различите врсте речи којима може припадати, различите реченичне функције које може обављати, а самим тим и различита значења која у том облику може имати најпре у словеначком језику, а затим и кроз вишестраност и мултисемантичност њених преводних еквивалената у српском језику, због којих се и издваја од осталих прилога са аспекта семантике, прагматики, граматике и транслатологије.

Ауторка је у посебном поглављу на крају рада представила словеначко-српски лингвистички глосару који, иако малог обима, садржи основне термине у словеначко-српској упоредној граматици и има за циљ да са терминолошког становишта, барем у одређеној мери, потпомогне и олакша колегама лингвистима будући рад на контрастирању и другим видовима језикословних изучавања ових двају језика.

У последњем радном поглављу пре закључних разматрања, табеларно је приказан регистар прилошких израза на словеначком језику који су коришћени у раду, и дати су и њихови преводни еквиваленти у српском језику као још један вид скромног доприноса лексикографском домену посматрања прилога.

Ова докторска дисертација свакако представља релевантан допринос српско-словеначкој контрастивној лингвистици, у којој је приметан недостатак радова ове врсте. Добијени резултати и нова сазнања из ове области требало би да нађу своју примену у наставној и преводилачкој пракси, али и да буду полазиште за решавање нових научних питања из ове области.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику“ ауторке Ирене М. Кужник, констатовано је да утврђено подудараре текста износи 4 %.

Овај степен подударности последица је у највећој мери (1%) подудараре са пријавом теме докторске дисертације кандидата. Сва појединачна поклапања из других 55 извора износе укупно 3% и односе се на навођење референци у тексту, опште наслове и поднаслове, опште одреднице и садржаје заједничке за све дисертације, термине из области упоредне граматике словеначког и српског језика, као и друга општа места. Поштована су академска правила цитирања и у потпуности је потврђена оригиналност дисертације, што је у складу са Чланом 9. *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику“ кандидата Ирене М. Кужник оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Контрастивна анализа прилога у савременом словеначком и српском језику“, коју је урадио кандидат Ирена М. Кужник под менторством др Маје Ђукановић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

Београд, 8. мај 2023.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Маја Ђукановић
ментор

2. _____
др Борко Ковачевић
члан комисије

3. _____
др Жељко Марковић
члан Комисије